

**ҚАЗІРГІ
ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІ**

*Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық
университетінің қауымдастырылған
профессоры, филология ғылымдарының
кандидаты Ләйла Жұматайқызы МҰСАЛЫ*

Көркем тәржіма – ел мен елдің, әдебиет пен әдебиеттің, мәдениет пен мәдениеттің арасын жалғайтын, шекаралар мен кедергілерді жоятын рухани көпір, адамзатқа ортақ әдеби мұраны танытатын, ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарды үйлестіретін, оқырман дүниетанымын байытатын ерекше сала.

Қазақ сөз өнерінің тарихында көркем тәржіманың өзіндік орны бар, әлем әдебиетінің көптеген туындылары қазақ тіліне аударылған. Ең алдымен, қазақ көркем аудармасының тарихына шолу жасап өтейік. Қазақ көркем тәржімасының тарихы мен тәжірибесі қалыптасқан, қазақ әдебиетінің өзіндік тарихы бар тұтас бір рухани саласына айналды. Бұл әдеби тәржіма саласының негізін қалаған қазақтың данышпан ақыны Абай Құнанбайұлы екені белгілі. Абай Құнанбайұлы шығармашылығының көлемді бір саласын көркем тәржімалары құрайды. Абай ақын әлем әдебиеті мен орыс әдебиетінің көрнекті туындыларын қазақ оқырманына жеткізген алғашқы ақын десек артық емес. Абайдың Ф.Шиллерден, А.С.Пушкиннен, М.Буниннен, М.Лермонтовтан жасаған тәржімалары қазақ халқына бейімдеп, еркін аударылған. Абай тәржімалары – поэзиялық аударманың теориясы мен тәжірибесі әлі қалыптаспаған кезде жасалса да, әлі күнге дейін үздік тәржімалар қатарында келеді. Себебі, поэзиялық тәржіманың өзіндік ерекшелігі, сөзбе-сөз емес, барынша еркін болып, негізінен автордың рухы мен идеясын жеткізе алуында. Бұған жарқын мысал ретінде, Абайдың немістің ұлы ақыны Гетеден М.Ю.Лермонтов арқылы қазақшалаған «Түнгі жолаушының жыры» атты лирикалық өлеңін алуға болады. Абайдың тәржімасы түпнұсқалық денгейде, Гетенің биік поэтикалық шеберлігі мен идеясын жеткізе білген. Оқырмандардың ұғымына сай, түсінуіне жеңіл болуын көздеп, көңіл-күй мен табиғат көрінісін қатар бейнелеген. Сондай-ақ, А.Пушкиннің «Евгений Онегин» поэмасының тәржімасындағы «Татьянаның қырдағы әні» атты үзіндісі тәржімадағы прагматикалық бейімдеудің үлгісі ретінде қазақ көркем тәржімасының тарихында өзіндік орны бар. Абайдың тәржімалау дәстүрі қазір арнайы зерттеу нысанына айналып, жан-жақты қарастырылып келеді. Абайдың аудармашылық

ӘОЖ 821.512.122

КБЖ 83.3 (5 қаз)

Қ 22

*Баспаға әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
филология факультетінің Ғылыми кеңесі және
Редакциялық-баспа кеңесі шешімімен ұсынылған
(№1 хаттама, 09.10.2021 ж.)*

Пікір жазғандар:

филология ғылымдарының докторы, профессор *Р.Тұрысбек*
филология ғылымдарының докторы, профессор *А.Темірболат*

Жалпы редакциясын басқарған:

Ж.Дәдебаев, Қ.Мәдібай

Авторлар:

*Ж. Дәдебаев, Қ. Мәдібай, Г. Пірәлі, Д. Ысқақұлы, А. Қалиева,
Е. Солтанаева, Л. Мұсалы*

Қ 22 **Қазіргі қазақ әдебиеті:** ұжымдық монография / Авторлар ұжымы. – Алматы: Қазақ университеті, 2021. – 353 б.

ISBN 978-601-04-5724-9

Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 30 жылдығы аясында жазылып, ұсынылып отырған «Қазіргі қазақ әдебиеті» атты ұжымдық монографияда қазақ әдебиетінің тәуелсіздік кезіндегі проза, поэзия, драматургия, балалар әдебиеті және көркем тәржіма салалары бойынша зерттеу-шолу мақалалары топтастырылған. Кітапта, сондай-ақ, қазіргі қазақ әдебиеттануы, әдеби сын мәселелері де сыни тұрғыдан қарастырылып, жаңаша зерделенеді.

Кітап әдебиеттанушы ғалымдар мен қазақ әдебиеті пәнінің оқытушыларына, докторанттар мен магистранттарға, мектеп мұғалімдеріне, филология факультеттерінің студенттеріне, сондай-ақ әдебиет сүйер көпшілік қауымға арналған.

ӘОЖ 821.512.122

КБЖ 83.3 (5 қаз)

© Авторлар ұжымы, 2021

© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2021

ISBN 978-601-04-5724-9

Жізіленді қара орман
Қарағай, қайың аралас
Мәңгі мөлқау көрі орман
Көктемгі күнмен шамалас...

М. ЖУМАБАЕВ

ҚАЗАҚ
УНИВЕРСИТЕТІ

А.Ж. Мұсалы

СИМВОЛ-БЕРНЕЛЕУ ПОЭТИКАСЫ

Монография

ӘОЖ 82.0
КБЖ 83.0*91
М 85

Баспаға аз-Фараби атындағы Қазақ ұлттық
университетінің Ғылыми кеңесі кеңесі шешімімен
(АВБ хаттама 31 наурыз 2021 жыл) ұсынылған

Пікір жазғандар:

филология ғылымдарының докторы *Данай Ысқақұлы*
филология ғылымдарының докторы *Гүлзия Пірәлі*

Мұсалы А.Ж.

М 85 Символ-бернелеу поэтикасы: монография / А.Ж. Мұсалы.
— Алматы: Қазақ университеті, 2021. — 146 б.
ISBN 978-601-04-5331-9

Монографияда символ-бернелеу ұлттық әдебиеттегі өте маңызды әмбебап көрнекті категория ретінде ғылыми тұрғыдан пайымдалады. Монография символ-бернелеудің терең де күрделі табиғаты мен көрнекті-бернелеушілік қызметін әдебиет теориясы және поэтика тұрғысынан қарастыратын өзіндік бағдары бар ғылыми зерттеу ретінде ерекшеленеді. Поэтикалық символдың ұлттық базамасы ретінде А. Байтұрсынұлының «бернелеу» ұсынылады. Ғылыми зерттеуде қазіргі поэтикадағы символикалық тәжірибенің барысы, XX ғасырдың басқылары қазіргі өлең жүйесінде жаңаша мазмұн тапқан символикалық өрнектер мен сипаттар талданады.

Монография филология факультетінің студенттері мен магистранттары, докторанттарына, әдебиетші-мамандарға арналған.

Автордың редакциясымен шығарылды.

ӘОЖ 82.0
КБЖ 83.0*91

ISBN 978-601-04-5331-9

© Мұсалы А.Ж., 2021
© аз-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2021

1) Л. Ж. Мұсалы. Символ-бернелеу поэтикасы. Алматы, Қазақ университеті, 2021
ISBN 978-601-04-5331-9

2) А 13 Абай ілімін білу, түсіну және қолдану: ұжымдық монография / Жалпы редакциясын басқарған Ж. Дәдебаев; баспаға дайындағандар Л. Мұсалы, Б. Даутова. – Алматы: Қазақ университеті, 2023. – 277 б.
ISBN 978-601-04-6087-4

«

Ж. Дәдебаев, Д. Ысқақұлы, Қ. Мәдібаева,
С. Жусанбаева, Р. Әбдіқұлова, Л. Мұсалы, Б. Даутова